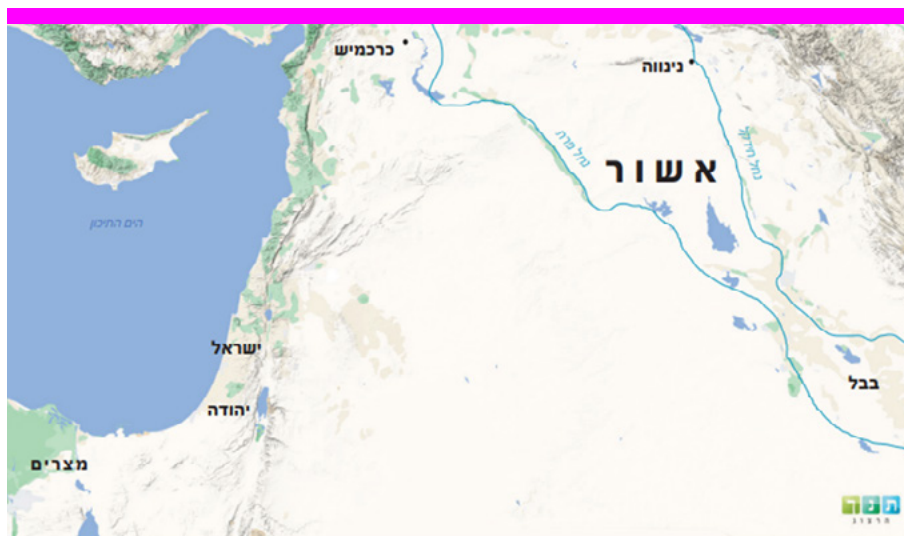

ממלכת אשור ויהסיה עם ממלכת ישראל ערב החורבן

הממלכה האשורית, אחת הממלכות העתיקות בעולם, הוקמה באזור פורה הממוקם במסופוטמיה מצפון לבבל (צפון עיראק ואיראן של ימינו) על חופי נהר החידקל, ובירתה נינוה. החל מימי תגלת פלאסר היא נהייתה לאימפריה חזקה, ששלטה על כל מסופוטמיה ושלטונה התפשט דרומה עד ארם וארץ ישראל. בתקופה מסוימת היא שלטה אף על מצרים. כפי שנלמד בפרקים הבאים הקמתה של האימפריה האשורית שינתה לבלי הכר את תולדות ישראל.

לפניכם סיכום של שלבי ההשתלטות האשורית על ממלכת ישראל עד לחורבנה.

התלמידים יעיינו בספר מלכים בפסוקים המתארים את ההשתלטות האשורית, וישלימו את הטבלה המופיעה למטה.

אפשר ללמוד את שלבי הכיבוש לפני לימוד פרקים ט"ו-י"ז.

אפשר לראות בפעילות זו משימת סיכום לאחר לימוד הפרקים.

שלב 1:

בימיו של מנחם בן גד, עם עלייתו של פול מלך אשור (על פי דעת מקרא פול הוא שמו הבבלי של המלך האשורי תגלת פלאסר), החלה האימפריה האשורית ללחוץ על ממלכת ישראל. מנחם הטיל מס על תושבי הממלכה כדי לגבות את המס הנדרש, וכך הרחיק את הלחץ האשורי לזמן מה מהאזור.

מלכים ב' פרק ט"ו

- יט. בא פול מלך אשור על הארץ ויתן מנחם לפול אלף כסף
להיות ידיו אתו להחזיק הממלכה בידו.
כ. ויצא מנחם את הכסף על ישראל על כל גבולי החיל
להת למלך אשור חמשים שקלים כסף לאיש אחד.

שלב 2:

בימיו של פקח בן רמליהו גבר הלחץ האשורי על ממלכת ישראל, ולראשונה בהיסטוריה של עם ישראל בארצו התרחשה הגליה - תושביה הצפוניים של הממלכה הוגלו לאשור בידי תגלת פלאסר (הוא פול) מלך אשור.

מלכים ב' פרק ט"ו, פסוק כ"ט

בִּימֵי פֶקֶח מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל בָּא תִגְלַת פְּלֶאֶסֶר מֶלֶךְ אַשּׁוּר
וַיִּקַּח אֶת עֵינָן וְאֶת אֶבְלָבִית מִבֵּית מַעֲכָה וְאֶת יָנוּחַ וְאֶת קִדְשׁ וְאֶת חֲצוּר וְאֶת הַגִּלְעָד וְאֶת הַגָּלִילָה
כָּל אֶרֶץ נַפְתָּלִי וַיְגַלֵּם אֶשּׁוּרָה.

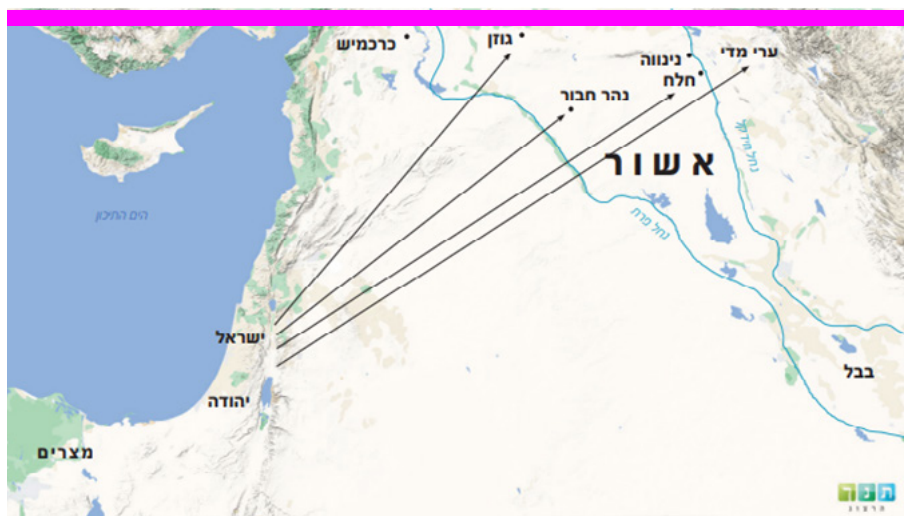

שלב 3:

בעקבות עלייתו של שַׁלְמַנְאֶסֶר מלך אשור (שירש את מקומו של תגלת פלאסר) להילחם בממלכת ישראל, נאלץ הושע בן אלה לשלם מס כבד לממלכת אשור ולהשתעבד לה. הפסוקים מלמדים כי הושע בן אלה כרת ברית עם סוּא מלך מצרים (ממלכה מתחרה לאשור ובהמשך לבבל) ומרד במלך אשור. משמעות המרידה הייתה הפסקת תשלום המס הכבד. כתוצאה מכך נעצר הושע ונאסר בבית סוהר אשורי. בעקבות המרד של הושע בן אלה הטיל שלמנאסר מלך אשור מצור במשך שלוש שנים על שומרון, עיר הבירה של ממלכת ישראל. כעבור שלוש שנים כבש "מלך אשור" (הכתוב לא מציין את שמו) את שומרון והגלה את שבטי ישראל לערים רחוקות ברחבי האימפריה האשורית (על פי פירוש דעת מקרא, מלך אשור שהיגלה את שבטי ישראל המוזכר בפסוקים ה'–ו', היה סרגון שמלך אחרי שַׁלְמַנְאֶסֶר). שבטי ישראל שגלו נטמעו בתוך הממלכות אליהן הוגלו ורובם אבדו מעם ישראל.

מלכים ב' פרק י"ז:

- ג. עליו עלה שלמנאסר מלך אשור ויהי לו הושע עבד וישב לו מנחה.
- ד. וימצא מלך אשור בְּהוֹשֵׁעַ קִשּׁוֹר אֲשֶׁר שָׁלַח מֶלֶאכִים אֶל סוּא מֶלֶךְ מִצְרַיִם וְלֹא הָעִלָּה מִנְחָה לְמֶלֶךְ אֲשׁוּר כִּשְׁנָה בְּשָׁנָה וַיַּעֲצֶרְהוּ מֶלֶךְ אֲשׁוּר וַיֹּאסְרֵהוּ בֵּית כְּלָא.
- ה. וַיַּעַל מֶלֶךְ אֲשׁוּר בְּכָל הָאָרֶץ וַיַּעַל שְׁמֶרֶון וַיַּצֵּר עָלֶיהָ שְׁלֹשׁ שָׁנִים.
- ו. בְּשָׁנָה הַתְּשֻׁעִית לְהוֹשֵׁעַ לְכַד מֶלֶךְ אֲשׁוּר אֶת שְׁמֶרֶון וַיִּגַּל אֶת יִשְׂרָאֵל אֲשׁוּרָה וַיֵּשֶׁב אוֹתָם בְּחָלָח וּבְחָבוּר נָהָר גּוֹזָן וְעָרֵי מְדִי.

שלב	הפסוקים	מלך ישראל	הפעולה של מלך אשור	מהי התוצאה או ההשפעה של הפעולה על ממלכת ישראל
1	פרק ט"ו פסוקים י"ט-כ'	מנחם בן גדי	פול (הוא תגלת פלאסר) מלך אשור דרש מס כבד מממלכת ישראל	מנחם שילם את המס כדי לשמור על שלטונו
2	פרק ט"ו פסוק כ"ט	פקח בן רמליהו	תגלת פלאסר כבש את צפון ישראל והגלה תושבים לאשור	תחילת הגליית שבטי ישראל
3	פרק י"ז פסוקים ג'-ו'	הושע בן אלה	הושע בן אלה הפסיק לשלם מיסים למלך אשור וכתר ברית עם מצרים, ובעקבותיה, אסר שלמנאסר את הושע והטיל מצור על עיר הבירה שומרון. לאחר שלוש שנים נכבשה שומרון בידי סרגון מלך אשור ותושביה הוגלו	חורבן ממלכת ישראל וגלות עשרת השבטים

לאחר השלמת הטבלה, נדון בשאלות:

- מה תוכלו לומר על תגובת מלכי ישראל לפעולות הכיבוש של ממלכת אשור?
- אילו מאפיינים של ממלכת ישראל בתקופה זו השפיעו על הכיבוש האשורי ועל חורבן הממלכה?

אפשר להיעזר בטבלה זו:

מאפיין	ממלכת ישראל	ממלכת אשור
מיקום גיאוגרפי	בצפון ארץ ישראל, בין הים התיכון לירדן	מסופוטמיה - ממלכה צפונית באזור עיראק ואיראן של ימינו
שלטון	לא יציב - מלכים מתחלפים, לעיתים בהפיכות, בלי ליצור שושלת יציבה	
כוח צבאי	צבא קטן יחסית, מתבסס על בריתות חוץ	צבא חזק, ממושמע, מבוסס על טכנולוגיות מתקדמות
מדיניות חוץ	ניסיון לכרות בריתות עם שכנות (מצרים, ארם)	מדיניות אימפריאלית - כיבושים, הרחבת האימפריה, מיסים כבדים, הגליות וחילופי אוכלוסין ממקום למקום.
מדיניות כלכלית	תלות בגורמים חיצוניים כמו מיסים לאשור	מבוססת על כיבושים, מיסים ושעבוד מדינות

- אילו לקחים ממלכת יהודה יכולה ללמוד מנפילת ממלכת ישראל?
- האם מדינות קטנות כיום יכולות לשרוד מול מעצמות גדולות?